

საქართველო
მინც რაღაც უნდა
უნდასაუბროს...

თორნიკე აურამიძე

დავით აღმაშენებლის რუსთაველის სახელობის უნივერსიტეტი

მერაბ კეჭეკელი

ვახუშტი დავასაბუჯების

გოა ხოფეშია

ლექსები

4

დვანლი ვალმოხდილი მამულიშვილისა

7

მარინე ჭყავიძე

ტამბინი მტუნჯაა ქაბთულში?

7

360ს ისტორია

ქეთავისის ისტორია და ქართულად დიალექტის ჩამოყალიბების დათარიღების საკითხი

სამეცნიერო ლიტერატურაში საერთაშორისო ენის თეორიული სტრუქტურის, მის დიალექტთა გამოყოფის დროსა და თანამედროვეობის შესახებ აზრთა დიდი სხვადასხვაობაა. ჩვენი აზრით, უფრო ლოგიკური და არგუმენტირებული მოსაზრება, რომლის მიხედვითაც საერთაშორისო ენის ფონეტიკური საფუძველი გრამატიკული, ლექსიკური სტრუქტურა ძირითადად დაკვირვებითა და თანამედროვე ქართულ სალიტერატურო ენაში (იხ. არნ. ჩიქობავა, 1948; ქ. ლომთაძე, 1993; შდრ.: კ. შვიდტი, 1965; თ. გამყრელიძე, გ. მაკავარიანი, 1965; შ. კურდიანი, 1996 და სხვ.) კარგად, საერთაშორისო დონაზე განვითარდა, არაა ისეთი დიალექტური წრე: ე.წ. შიშინა თანამედროვეობის დიალექტები... ზანურ-სვანური კილოები და ე.წ. სისხის თანამედროვეობის დიალექტები... საერთაშორისო ქართული კილოები, შემდეგ, დროთა განმავლობაში, შიშინა კილოების ერთ ნაწილში სხვა ენობრივ ცვლილებებთან ერთად განვითარდა ხშირად გადარჩევა და მივიღეთ თანამედროვე დაზნაობის დიალექტები, ხოლო თანამედროვეობის დიალექტები და სხვა მოვლენების განვითარების შემდეგ შიშინა დიალექტების მეორე ნაწილისგან წარმოიქმნა სხვათა დიალექტები.

ქართული ენის დაშლის პირველი დათარიღება ეკუთვნის გ. კლიმოვს, მან გლოტოქრონოლოგიური მეთოდის (100 სიტყვანი საცდელი სისხის მიხედვით) გამოყენებით გამოიტანა დასკვნა, რომ საერთაშორისო ენისგან სვანურის გამოყოფა დაიწყო ძვ. წ. II ათასწლეულში, ხოლო ზანურისა... ათასწლეულში დასაწყისში (გ. კლიმოვ, 1952, გვ. 119) ამევე მეთოდით, ოდნავ 200 სიტყვანი სისხით, დათარიღდა გაავითის თ. გამყრელიძემ და გ. მაკავარიანმა. მათი კვლევის შედეგების მიხედვით, საერთაშორისო ენისგან სვანური გამოიყო ჩვენს წელთაღრიცხვამდე X საუკუნეში, ხოლო ქართულ-ზანური დიფერენცია მოხდა წელთაღრიცხვითი მიწათმოქმედების დასაწყისში, გ. მაკავარიანი, 1965, გვ. 171.

ამჟამად, რომ ერთი და იმავე მეთოდით მიღებული იქნა სხვადასხვა (1000-წლიანი სვანური სისხის) შედეგი. მოგვიანებით, 1984 წელს, გ. ივანიშვილი და თ. გამყრელიძის მიერ გამოცემულ "ქართული ენის ისტორიის" ანგარიშით, რომელიც ეხება დასაწყისობის საერთაშორისო ენის დაშლის ძალიან ქრონოლოგიის შემოთავაზებულ იგი გამოყენებულია თ. გამყრელიძის მიერ 1998 წელს გამოცემულ სტატიაში... (ქართული ენის დასაწყისობის დათარიღების საკითხი)

ინგლისური სალიტერატურო ენა და მისი ვარიანტები

ისტორიულმა და ეკონომიკურმა პროცესებმა გამოიწვია ინგლისური ენის გავრცელება მსოფლიოს უდიდეს ტერიტორიაზე. ინგლისური სახელმწიფო ენის როლს ასრულებს თავად ინგლისში, ამერიკის შეერთებულ შტატებში, ავსტრალიაში, ახალ ზელანდიაში, კანადის დიდ ნაწილში ინგლისური ოფიციალური ენაა შოტლანდიაში, უელსსა და ირლანდიაში, გიბრალტარსა და კუნძულ მალტაზე.

სხვადასხვა დროს ინგლისური ენა თავს მოახვეს, როგორც ოფიციალური ენა, აზიის, აფრიკის, ცენტრალური და სამხრეთ ამერიკის ხალხებს, რომლებიც ბრიტანეთისა და შეერთებული შტატების მმართველობის ქვეშ იმყოფებოდნენ.

მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ყოფილმა კოლონიებმა დამოუკიდებლობა მოიპოვეს. მათი მშობლიური ენები სახელმწიფო ენებად გამოცხადდა. ინგლისური კი სხვა ქვეყნებთან ურთიერთობის ენა და არა მხოლოდ ყოფილ კოლონიებში, არამედ მსოფლიოს თითქმის ყველა ქვეყანაში.

ინგლისური ენის შექმნა-განვითარება საუკუნეების მანძილზე მიმდინარეობდა. რომელების, ანგლო-საქსების, ვიკინგების, ნორმანების შემოსევების შედეგად ინგლისური ენაში ათასობით ნასესხები სიტყვა გახლდა. ნასესხობა სხვადასხვა დონეზე სხვადასხვა ხასიათისა იყო. პირველ, მეორე საუკუნეებში რომელიც ლექსონების მიერ შემოტანილი რომელიც ვულგარული სიტყვები ძველ ინგლისურში იყო შემორჩენილი, ხოლო მოგვიანებით ქრისტიანობის მიზიდვებში არა მარტო წიგნები, არამედ მშობლიურ ბრიტანეთის ენებშიც, არამედ უზარმაზარი ლათინური სიტყვების (vocabulary) ეს სიტყვები უზარმაზარ დაკავშირებული იყო ეკლესიის, გლეხის მატერიალურ, თეოლოგიასა და სწავლასთან.

ლათინური სიტყვები იქცნა და ყველაზე საკმაოდ მათთან დაკავშირებული სიტყვები საბოლოოდ ინგლისურში გახლდა. ასე მაგალითად: cleric-clericus-clerk-მძღველი; ymen-hinnus-hymn [him]-ჰიმნი; credo-credo-creed-კრედი.

მის ენა ნახ დეს...

კონკურსი მრძელდება

8

მერაბ მალრაცა

ექსტრემალური პედაგოგიური სიტუაციები...

3 6

მიფთვებული სტუმრი, ანუ უაქა-ტემაურას "სტუმარ-მასპინძელი"

გელა ხარშილაძე

4 5

(გაერქველეთა მეორე კვირისთვის)

(გაერქველეთა მეორე კვირისთვის)

დავით აღმაშენებელი სახისეპიგრაფიკის გარდაკვლევები (წერილი პირველი)

ქართული ერის ისტორიაში შეუღლებელი მემკვიდრეობის, გამორთვითი რაინდის მწიგნობარ-პოეტის, სიბრძნით ტრფილის და მართლმადიდებლური ეკლესიის წმინდანის შესმა-საიდუმლოს აღმართვას საქართველოში რა დასწავს...

უკუნოვან (ვახტანგ VI-დან დაწყებული) პრინციპიპატრიასთან დავაგვირვებულნი საციოთები, რომლებიც მაღალი ინტელექტუალური წვდომით გააშუქა ღიმილი მღერნი...

და, უცხო საკვირველ პიტიკოს მესობზე, მაგრამ ამაღლ დაშვრა, საწუხარ არს ესე! ჩვენ აქ არ გამოვყენებთ, რაიმე გახდა, მაგრამ ამაღლ დაშვრა ანტონ კათალიკოსის ლანძღვის საბაბი, მაშინ რა...

დავით აღმაშენებლის სიბრძნის სამ სახეობაზე დავანა პირობითა და ჩვენის მხრიდან გონებაზე ხელუდობლობაზე მიუთითებს, თუ გაგივალდისწინებთ იმ გარე...

ბედსა ნუ მიქცევ, მიჯე, შეჭრაძინ ჩემ და მისადა! შიანი ღამე შიანიღა, ცობისმკვნილთა თუ გააღმწერთა შეუცლომად (ალ. სარაკი...

რეალია სიბრძნით ნამდილ სატრფიალოსა! ნაგამაშული სიტყვების ანალიზმა ბატონი ზვიადი დაარწმუნა, რომ ისინი „შიანი ღამის“ („ლაშისა მიმართ შიანი ალი...

„შეჭრაძინ ჩემ და მისადა“ შიანი ღამე შიანიღა, ცობისმკვნილთა თუ გააღმწერთა შეუცლომად (ალ. სარაკი...

ეტიკის: „ე, შხუო, ვინ ხატად გიქვეს შიანიასა ღამისადა, ერთასკებისა ერთისა, მის უკამოსა ეამისა...

აქედან დასკვნა: როგორ შეეძლო ანტონ კათალიკოსს რუსთველური შესმითი ატრბუტებით ესარგებლა დიდი ქართველი მწიგნობრის დავითის დახასიათებისათვის...

ენის ისტორია

ისტორიული ძეგლებით მდიდარ გელათში შრავალი ისეთი ძეგლია, რომელთა არსებობა ნაკლებად ცნობილია არათუ ფართო საზოგადოებრიობისათვის, არამედ გელათის წარსულის შემსწავლელ მკვლევარ-სპეციალისტებისათვისაც...

ბაზილიკური ტიპისა, იგი განაშენებულია რამდენიმეჯერ, როგორც ნაშენი ნიშნებიდან ჩანს, სახელდობრ მერ-ნ საუყუნეშოაც. ეს უნდა იყოს ის უძველესი ეკლესია, რომელიც დღემდე აღინიშნული არ იყო და რომელიც მურვან-ჩრუს დროს მე-8 საუკუნეშიც კი უყოფლა გელათში... (გვ. 52).

მ. გოგასაძის ეს გარდაული ეკლესიის მდებარეობაზე არ გაიზარა გელათის ისტორიის ცნობილმა მკვლევარმა ბ. ლომინაძემ თავის ნარკვევში „გელათი“, რომელიც 1955 წელს გამოიცა. წიგნში აღნიშნულია: „1527 წელს მეფეს (იგი ულუმბესა იმერეთის მეფე ბაგრატ III მტ.) განუახლებულია მონასტრის ახლოს... (გვ. 52).

„ეკლესია სახელსა წა მთავარანგელოზის მიხალის (ქართულად, მიქელის) მღვთმარჯობის დღს გზასა წა ოთხმოცდაათს საუკუნედ გაენაოთ მონასტრადგან. იგი არს უგუბათო“.

მდებარე მთავარანგელოზის ეკლესიაც, რომელიც ჯერ კიდევ დღეის ჩინი ადრე საფუძვლიანდ უყოფლა დასტურული (ამჟამად მისი ადგილი-მდებარეობა უცნობია) (გვ. 22).

ექსტრემალური პედაგოგიური სიტუაციები და მათი დაძვევის გზების უსიქოლოგიური ანალიზი

საკითხები, რომლებზეც ქვემოთ ვისაუბრებთ, ერთ დროს პედაგოგიური ფსიქოლოგიის კურსის პრაქტიკულ ნაწილს წარმოადგენდა. პრაქტიკულ მეცადინეობებზე დისკუსიური ფორმით ხდებოდა მათი განხილვა, რაც ჩვენი დაკვირვებით, დიდ როლს ასრულებდა მომავალ პედაგოგთა პროფესიონალურ ჩამოყალიბებაში...

(განსაკუთრებით მაშინ, თუ მასწავლებლები ადვილდ ვითოვნი ალტერნატივებით და პრაქტიკული შოთოვის მაღალი დონით ხსნა-ათიანად), რაც თავის შრავლ შექვეს ყოველივე აქტიუობის შეფერხებას და აძნელებს საქმიანობის გავრძელებას.

12. სწორი (ადაპტაციური) ვარიანტი: მასწავლებელი ფიქრობს, რომ შეუძლია ყველა აღმაშენებელი შეიძლება მოუვედოს. ამგვარ, არაადიდი უბედურება, თუ შეედა, მას ყველა საშუალება აქვს ამისათვის, რომ მოსწავლეებს საკუთარი მომზადების მაღალი დონე უხვეინოს. შეედომის გასწორებასაც წინ არაფერი ელოება და მის ავტორიტეტსაც არაფერია საფრთხე არექმნება. ასეთი აზრების შემთხვევაში მასწავლებელი რჩება მშვიდი და აუღელვებელი, რაც ნაყოფიერი გონებრივი აქტიუობისა და საქმიანობის წარმატებით გაგრძელების კარგი ფსიქოლოგიური ფონია.

2. მასწავლებლის ქვედა შეედომის აღმოჩენის შემდეგ

2.1. არასწორი (პედაგოგიურად გაუმართლებელი) ვარიანტი: მასწავლებელი ცდილობს ისეთი სახე მიიღოს და საქმე ისე გააგრძელოს, ვითომ არ შემეძარა. თუ მოსწავლეები პირდაპირ მიუთითებენ შეედომამდე, იგი იცავს „საკუთარ სიმართლეს“. რაც ორმაგად გუდაია: 1) თუ მოსწავლეები მიხვდებიან, რომ მასწავლებელ მხოლოდ „შენდირის ღირსებისათვის“ ცდილობს შეედომის დამალვას ან ეგონებათ, რომ იგი მართლა ვერ ხედება თავის შეედომას, მათ თვალში მასწავლებლის ავტორიტეტი კატასტროფულად დაეცემა; 2) თუ მასწავლებელი შეძლებს მოსწავლეთა მოტყუებას (ისარგებლებს მათი უცოდინრობითა და გამოუცვლობით), მოსწავლეები მიიღებენ არასწორ ცოდნას, თავად შეედომა კი, ადრე თუ გვიან, მაინც გამოიშვადუნდება. კიდევ უფრო რთულდება მდგომარეობა, როდესაც მასწავლებელი გადადის აგრესიაზე და „გადასა შედავების“ პოლიტიკით ცდილობს თავის დახსნას.

2.2. სწორი (პედაგოგიურად გამართლებული) ვარიანტი: მასწავლებელი ხამგანამით აღნიშნავს, რომ შეეშალა (მაშინაც კი, როდესაც შეედომას სხვებზე ადრე აღმოჩენეს) და შეძლებისადრე შეედომის მიმდებარე მიუთითებს. როცა შეედომას მოსწავლეები (ან რომელიმე მათგანი) აღმოაჩენენ, მასწავლებელმა ისინი უნდა შეაქოს, თან დაახლოებით ასეთი ფრაზა წარმოქმნას: „უიხად, რომ შეაჩხინე, თორემ კიდევ ბევრი დრო დაგვეკარგებოდა ფუქვად რას ვიპაპო, სიგვეა „შეედომა“ იმიგომ არსებობს, რომ ადამიანებს, თვით გამოიხინებლ მოაზროვნეებსაც კი, გავჯერ ასეთი რამ მოხდით ხოლმე“. როდესაც მოსწავლეები ხედავენ, რომ მასწავლებელი არს თვითკრიტიკული, არ უმიათ შეედომის დაშვებისა და შეუძლია საკუთარი შეედომების გასწორება, ისინი სიმპათიით განიშტყვლებად მის მიმართ.

ქვემოთ მოყვანილია ზოგიერთი გიპური პედაგოგიური სიტუაციის მოღელი და დახასიათებულია პედაგოგის შესაძლო რეაგირების არასწორი და სწორი ვარიანტები. იმის გაანალიზება, თუ ასეთი სიტუაციებში ქვევის ზოგი ვარიანტი რაგომბა არასწორი (შეიცავს პედაგოგიურ შეედომას), ზოგი კი სწორია (განხილვა როგორც დადებითი მაგალითი), მასწავლებელს საშუალებას მისცემს მოახდინოს საკუთარი აზრებისა და ქვევების ისეთი კორექცია, რომ საჭიროების შემთხვევაში რეაგირების თპკიმალური გმის გამოინახვა გაუდვილდეს.

I სიტუაცია

მოსწავლეებმა შეაჩხინეს, რომ მასწავლებელმა გარკვეული საციოთის განხილვის დროს (ვთქვათ, ქიმის ფორმულის გამოყვანისას; მათემატიკური ამოცანის ამოხსნისას; გრამატიკული წესის განმარტებისას და სხვა), შეედომა დაუშვა. მოსწავლეთა რეაქციამ მასწავლებელი მიხვდა, რომ შეედაცხადია, იგი იწყებს ფიქრს შეედომამდე და უქვეს გაშისავალს.

2. ამრობრივი და ეპოეიური დამოკიდებულება შეედომასთან

1.1. არასწორი (უედააპაციური) ვარიანტი: მასწავლებელი ფიქრობს, რომ შეედომა აუცილებლად სისუსტის ნიშანია. რაკი შეედომა დაუშვა, მოსწავლეები მასზე ეუღს იფიქრებენ, ეგონებათ უცოდინარი, დაეკარგება მათ თვალში ავტორიტეტი და ამ ასეთი აზრები უკავშირდება ღლეებას და იწყებს ემიციურ დაძაბულობას

პოეზია

გოგონა

○○○

გამოჩნდა უკვე მთვარიანი მატარებელი, აღარ მაძინებს მბორგავი აზრი; ცხოვრება ისეა გასატანებული, მეც ნატყვიარი მაზის.

რა გინდა, მთვარიანო მატარებელო! დაიწვა ჩემი ბეწვის ხიდი. ველარ მიშველი ნაზარეველო, გაყიდულს მეთათსედ ვყიდი...

აშლილ ლიანდაგებს მაინც ვერ წაუხვალ, მხოლოდ შენ არ კვდები ამ ქვეყნად— ვარწმუნებ ჩემს აოხრებულ თავს და, საუბედუროდ, ისევ სიყვარულზე ვფიქრობ.

○○○

შენ ქუჩის მტვერში გაიბლანდე, შენს დაბადებას ქუჩის მტვერი ეფარებოდა; დღეში ათჯერ მაინც არ იბანდე?! შენ რატო დაიბადე!

○○○

ადრე მეგონა, რომ ვიყავ სახლი, არ მედებოდა კედლებზე სურო; გადაივიდა სიძველე ახლით; მეტი რა გსურდა გულო და სულო.

ჩიტმაც მიმიღო ღია გალიად, შენც შემოადე ერთხელ სარკმელი; ზოგში რამდენი ღრიანკალია, მე კი ავივსე შენი საკმევლით.

ერთხელ ნიაღვრით გატყდა ის სახლი, პორიზონტს იქით დარჩა გალია... ჯერ არ გამოჩნდა ახალი ახლით და მომავალიც წარმავალია.

○○○

ჩვენ ვიბადებით პირველად მაშინ, როდესაც ვიგრძნობთ, რა არის წვიმა; როდესაც ქარი გაივლის ტანში, ან შესაწირავს ნამდვილად ვწირავთ.

როდესაც ვსწავლობთ ლაპარაკს თოვლთან, ან გვისახლდება სულში გრივალი. დაგვესიზმრება ნისლეების ბოლთა და აღარ გვახსოვს როდის ვიყავით.

როდესაც ჩვენში ამოდის მთები, ზოგჯერ უბრალო ხე ან ყვავილი, როცა ყინულებს გამთბარი ვხვდებით იმ ყვავილივით გამოყვანილი.

როდესაც ზაფხულს მოდის სიკვდილი, მიდიხარ მაინც და ვერ გრძნობ სიკვდილს, იგი სიკვდილი ღონემიხდილი, გახდება მხოლოდ ნილაბი ცირკის...

ერთხელაც წავა ეს მარათონი, და, ალბათ, მერე უშენოდ მოვა; ხე და ყვავილი, წვიმა და თოვლი, და ვერ გაივებს რომ ჩამოთოვა.

○○○

ველარავის ვერ ვაგონებ ჩემს ხმას, რა უცხოა მიმდინარე ჯოგი; ვკავარ ნახატს უფერულად შემხმარს, სანაგვეთის მუუვეც რომ ჯობნის.

ვინც გაასწრო, აიფრინა ცისკენ, მაგრამ ცასაც ჩაულურჯეს თვალი, უფრო ზემოთ, ვნახოთ, თუ მომისმენს მთლად კრიალა სულის სამართალი

○○○

შენ დაიმკვიდრე გუშინი ეს ბინა, ეზო, ხეხილი, ღობე, ჭიშკარი, აქ ხომ ჩემს შვილებს უნდა ერბინათ და დღეს ჯიშია მოუჯიშარი.

შენ რას გაივებს ჩემი ჭის გემოს, ბალახს რად ამკობს დილის ცრემლები, უჩვევ მიწაზე გენი არ გენობს, შენც თივასავით მოიცელები.

ამჟამად ჟამი შენთვის თამაშობს, ხომ გაგიგორდა ფეხებთან შაში. ზღვა ვარ და უცებ რაღა დამაშრობს, ცეცხლი ამოდის ტალღების ხმაში.

○○○

დღეს ჩემი სახე ვიპოვე შენში, შემრცხვა, რომ გუშინ ეს ვერ შევიძელე; აქამდე ვკავდი მისამართშემლილს, რას ვიფიქრებდი, მეფიქრა შენზე.

○○○

ყვავილების ყვავის ლეში, შენ მოდიხარ ლეებზე შიშვლად გვერდით ზეცის ტრამალები ჩანჩქერების თმებად იშვა.

რომ გაგიშვა, სად გაგიშვა, ზეცით მოდის თეთრი ლეები. ტრამალებო, ასე შიშვლად თვალზე რად გამოიშვები?

○○○

ჩემს სახლში გუშინ ომი დაიწყო და სიმანინჯე გაჩნდა ახალი, ორი ლაპლაპა თვალი დაიწვა და მათ მაგიერ მზე ვერ მახარებს.

ნაცარი დედამ ცოცხით მოხვეტა და გაატანა ქარს ზღვებისაკენ; ზედამხედველი წელში მოხრილა, ველარ დამიცავს ის სხვებისაგან.

○○○

შავია წვიმა მუხების ახლოს, ნაწნავი გოგოს კიკია ტოტზე, მგონია, ჩემში ზეცა თუ გლოვობს და წვიმას ატანს გოდების ნოტებს.

მე გულზე მხვდება წვიმების ხელი, შავი ქურუმი დადგა მუხებთან ღამეში გარბის სინათლის ხვრელი, ბოლომდე გავა, დრო თუ იხელთა.

გადაიმხვრევა წვიმა და წავა შავი ქურუმის შავი მანტია... ჯერ არ მოსულან ქარები წყნარად, ჩემი თავი რომ გაუფანტიათ.

○○○

ვერ მიგუმანა ზეცის ფერიამ, ჩემი ტყეების ვერ მქნა ნადირი. თმებში ბალახი გამოშვრია ჩემივე ხელით ნელად გაზრდილი. დღეა ტყეების ცეცხლოვან ფერის და ამ დღეების მიდის ჯირითი; არის მრავალი სურვილი ფრენის... თევზი გარბის და რჩება ქვირითი. ველარ მოგაკალით, ჩემო ტყეებო, ვერ ამოგწოვეთ გულიდან სისხლი. ჩემი თვალები დარჩნენ ტყეებად ამ ჯოჯოხეთის მოწამლულ ისრით. საით წახვედით, შრიალებო. გააფრიალეთ ჩემი პერანგი; სულ გადაიხა ციციქნა კენჭებზე, რასაც გულდაგულ დღემდე ვკერავდი. არ მიგუმანა ჭექა-ქუხილმა, ამოდის მხოლოდ ჯოჯის ბლავილი, ბედს რომ არაფრად აღარ ვუღირვარ, ცის შემონგრევა წავა სიცილით...

მიფთვებული სულები, ანუ ვაქა-ფშაველას „სტუმარ-მასპინძელი“

ნიკოლაი ბერდიაევი წერს: „სრულყოფილი ყოფიერების მქონე ადამიანი გაქრა და მოისპო. გაიხრწნა. მხოლოდ მისგან მოწყვეტილი ცალკეული ნაწილები აგრძელებენ არსებობას რაღაც დამოუკიდებელი, არსებითად მოჩვენებითი ცხოვრებით. სრულ და მთლიან ყოფიერებასთან გაერთიანების, დაბრუნების წყურვილი რელიგიურია და მისი დაკმაყოფილება შეიძლება მხოლოდ ცოცხალ მისტიკაში“. ეს სიტყვები სასიხარულოცაა და სევდისმომგვრელიც. სასიხარულოა იმიტომ, რომ მიუხედავად თანამედროვე ადამიანის სულიერი გაუხეშებისა და ღმერთისაგან თანდათანობით დაშორებისა, მას მაინც შერჩა სურვილი „სრულ და მთლიან ყოფიერებასთან“ საკუთარი თავის მიაღწევისა, ხოლო სევდისმომგვრელია იმ მიზეზით, რომ თავისი ბუნების გამთლიანება, ლეთიური სინათლისკენ სწრაფვა და ამით მისი პიროვნების მდებრეად გამიწიერებისაგან თავდასხნა, რეალურ ცხოვრებაში ველარ წარმოუდგენია მას და მის შესაძლებლობას მხოლოდ მისტიკაში ხედავს. „სრულყოფილი ყოფიერების“ მქონე კაცი. ბერდიაევის მსგავსად, ვაქა-ფშაველას იდეალიცაა, მისი დაუცხრომელი სწრაფვისა და ძიების ობიექტიცაა. მაგრამ, ფილოსოფოსისგან განსხვავებით, ქართველ გენიოსს არ სჯერა, რომ მისი სასურველი გზიერი, მისი სასურველი ადამიანი „მოისპო“, „გაქრა“ და „ცალკეულ ნაწილებად“ დაშლილი აგრძელებს „არსებობას“. არც ის წამს ვაქვას, რომ თუნდაც ამ „ნაწილთა“ კვლავ „მეკერა“ „გაერთიანება“ და „მთლიანი“, უფლისკენ პირმეცხეული, პიროვნების მიღება თუ ძიება მხოლოდ „მისტიკაშია“ შესაძლებელი და არა რეალურ ცხოვრებაში. ამის მგკიცებაა მწერლის მთელი შემოქმედება, უფრო მეტიც, თითოეული მისი სიტყვა— უამრავთაგან, ჩვენ ერთ თხზულებას განვიხილავთ მხოლოდ— „სტუმარ-მასპინძელს“ და შევეცდებით, მის მაგალითზე ვაჩვენოთ, რა აძლევს ვაქას იმედს იმისას, რომ თვითონაც დაიჯეროს და მკითხველზე დაარწმუნოს იმაში, რომ სანამ ეს სამყარო იარსებებს, სანამ მზე ამოვა და მისი მაცოცხლებელი სხივები თითოეული ჩვენგანის გულში გაივლის, მანამდე ადამიანებს შორის ყოველთვის მოინახებიან ისეთი, ვისი წმინდა, სათნო, მხესრული და ვაგაკური არის ღმერთისკენ წაუძღვება და ნარჩენებს და ამით უფლებას დაუგოვებს მათ, ღვთის „ხაგად და „მსგავსად“ იწოდებოდნენ.

„ჩვენ ბუნებაში ვართ— იგი ჩვენშია“ ბრძანებს ვაქა ვერც „სტუმარ-მასპინძელში“ უღალატა მისმერ უმშვენიერესი და უნაგიფესი გზებით თაყვანცემულ ბუნებას და ეს პოემავე, დანარჩენთა მსგავსად, მისი მოფერებით დაიწყო. ქისტების სამყოფის სილამამგვსთან შემაჯებული პირქუმობა თავიდანვე განაწყოებს მკითხველს იმისათვის, რომ მან ისეთი რამ უნდა გაიგოს, რაც ვერაფრით დაგოვებს გულგრილს, უფრო მეტიც, შესძრავს, განსჯისაკენ მოუწოდებს, განსჯისაკენ, თუ რა არის ვინ არის, რატომ არის? ძნელია, მსგავსი ფიქრის მიღვა, გონების სიძლიერეს და გულის სიწმინდეს მოითხოვს, მისი ინტელექტისა და გრძნობათა დახვეწილობის იმედი აქვს. სხვანაირად ვერც „სტუმარ-მასპინძელს“ და ვერც სხვა შედეგით ვაქა-ფშაველასას ვერ გაივებს, ვერ ამოიცნობ, ვერ მიხვდები თუნდაც იმას, თუ ისევ „სტუმარ-მასპინძელს“ დაუბრუნდებით, რატომ მიმართა ქისტმა ჯოჯოლამ ღამე მთაში შენახვედრ სრულიად უცხო ხევსურ მამაკაცს— მვიდალურს— შემდეგი სიტყვებით, როცა მისი ნადირობაში ხელმოცარვის ამბავი გაიგო:

„--აი, ნადირი, რას სჩივი?--
უჩვენა ჯიხვი რქიანი,
ჩიჩქიც არ მინდა მე მეგი,
გაინაწილოთ სწორადა,
ამაღამ ჩემთან წამოდი,
სახლი არ მიდგა შორადა“.

(ვაგრძელება მეხუთე გვერდზე)

(დასაწყისი მეოთხე გვერდზე)

დამეთანხმებით, ეს სიგეები რომ ამოვივიდეს პირიდან, სიკეთეს უნდა ატარებდეს სულით, თანაც არა ჩვეულებრივს, ყველა ადამიანს რომ გაანათლებდეს, ყველა ადამიანს რომ გაანათლებდეს, ყველა ადამიანს რომ გაანათლებდეს...

რომლისთვისაც იგი ის უფლება, ის საძირკველია, ის უფლება მაგრად აღმართული და მასაზრდოებელი, რასაც ვერცდნობა მისი, როგორც კაცის, სიამაყე, ამ სიგეების საუკეთესო გაგებით. სიამაყე ურომლისოდაც ჯოყოლა დაკარგავდა საკუთარ სახეს, უფრო მეტიც, მისეულ აღქმას გარემოსამყაროსას. ამიტომაც

არ გვიკვირს, როცა ამ წმინდათაწმინდას შეეხნენ, როცა მისი ზნერული ღირსების წარყვანას შეეცადნენ; გახელდა ვაჟკაცი, თავისიანზე ხელი აღმართა და

მიტოვებული სტოლები, ანუ ვაქა-ტმაულას „სტუმატ-მასპინძელი“

როდესაც მუსამ მას „ქოფაკი“ უწოდა, დაუნდობლად მოკლა იგი. არადა, თითქოსდა, ქისგებიც მართალი არიან, როცა ჯოყოლას ზვიადურის გადარქმას სთხოვენ თავიანთი მკვდრის საფლავზე დასაკლავად, ხეცურმა ხომ უამრავი მათი თანამოძმე გამოსაღმა წუთისოფელს. ერთ-ერთი მათგანი მისი მასპინძლის ძმაც იყო, ან კი რა უნდა ქნა, თუ საკუთარი ხალხი ასეთ რამეს გუებნება:

„მოსისხლე სტუმრის გულისთვის ბუძუს ვინ მოსტრის დედასა?“ უმძიმესი განცდა ეუფლება ჯოყოლას, მოდი და, ასეთ მდგომარეობაში ჩვეულებრივმა მოკვდავმა, ჩვეულებრივმა ადამიანმა მიიღე ერთადერთი სწორი გადაწყვეტილება, გადაწყვეტილება, რომელიც, მიუხედავად მისგან მომდინარე შედეგებისა, მაინც თავაწუული გაგარებს, თავის პატივსაცემს შეგინარჩუნებს და ამ ცხოვრების უბრალო დანაშაულად კი არა, მასში სიღამამის შემომგანად გაქცევს, სიღამამისა, სიკვდილის მერე თაობებსაც რომ გადასწვება და სულს გაუნათებს, გრძნობას გაუახლებს, გაუსათუებს, ვაჟამ იცის, შექმნილ დილემას ადამიანი გონებით ვერ გადაწყვიტავს, რადგან გონება, მისი დიდი პოტენციალის მიუხედავად, მაინც ჯდება გარკვეულ ფარგლებში და მის იქით ვერ მიდის, ხოლო მსგავს პრობლემათა გადასაჭრელად, სწორი ორიენტაციის მოსაძებნად ღმერთმა გული უბოძა კაცს იმიტომ, რომ გული უსაზღვროა, უკიდვრება იმდენად, რომ თვით უფალი გულის შემეყოობით შემოდის ადამიანში და მხოლოდ გულით ნათქვამ ღოცვას ისმენს უზენაესი. ამიტომაცაა, რომ ჯოყოლაც გულს მიენდო, მან კი ათქმევინა საყოველთაოდ ცნობილი სიგეები, მეგ-ნაკლებად განათლებულმა ყველა ქართველმა რომ იცის დღეს და მაშინ რომ მოიშველებს, როცა საკუთარი ჯიმ-გენით თავმოწონება მოუნდება.

„დღეს სტუმარია ვე ჩემი, თუნდ ზღვა ემართოს სისხლისა, მითაც მე ვერ ვუღალავებ, ვფიცავ ღმერთს, ქმნილი იმისა“. ხოლო ამ ნათქვამზე ორი წლით ადრე 1891-ში (სტუმარ-მასპინძელი 1893 წელსაა შექმნილი), ვაჟა დანანებით ამბობს: „მეტი რა ცოდეა იქნება, კარგს გულს არ მივეცი სავადი?“ დაიდეს „კარგი გულის“ „ცოდევა“ ქისგებმა, არ მოუსმინეს, პირიქით, გაკოჭეს და იქვე კერამე დააგდეს მისი პატივი... ზვიადური კი სასაფლაოზე წაიყვანეს თავიანთი მკვდრისათვის შესაწირად... თუმცა ვერ აისრულეს წადილი, ისე მოკვდა, ერთიც არ დაუკვნესია. გაბრაზდნენ ქისგნი: „დაკლულმა დაკლა მათ გული და გაუცრუა ქადილი“-მონდათ აეკუწათ გმირის სხეული, ვერ შებედეს, მის ვაჟკაცობას ვერ შკადრეს შეურაცხყოფა. სინანულიც კი შეეპარათ თითქოს, დამარხვა მაინც არ აღირსეს, ზნეობა არ ეყოთ... იქვე დააგდეს ფრინველთ საჯიჯგნად... მიუხედავად სინდისის ასე თუ ისე ქეჯნისა, ვაჟას ის სწყინს, რომ ამ ხალხმა ვერ „იგრძნო“ თავისი ჩადული ცოდვის სიმძიმე, ვერ იგრძნო, რადგან მათი ბუნება ამისათვის ჯერ მზად არ იყო. ჯოყოლა, როგორც გმირი, წინ უსწრებდა თავის ხალხს, იგი სულიერების უფრო მაღალ საფეხურზე იდგა, ვიდრე დანარჩენები. მათი გათანასწორება დროს შეეძლო მხოლოდ, დროს, რომელიც ჯერ არ დამდგარიყო.

ლიბრელოვნობა

კიდევ ერთი მსოფლიოში თავმისაწონი სათქმელი: „იგირე?! მადლი ვიქნია, მე რა ვამბუ ვარ მავასა? დიასს მუდამაც უხდება გლოვა ვაჟკაცის კარვისა“... დავეუკვირდეთ, პოემაში ჯოყოლას ადამას, ზვიადურის ზნეობის ძნელ სიმადლეზეა საუბარი, „სიყვარულის სამკუთხედის“ შექმნაზე დაპარაკიც კი, მეტი რომ არ ვთქვათ, ყოველად უაღვილოა და რადაცინაირ უსიამოვნო შეგრძნებას იწვევს.

თავისმა საქციელმა გარკვეა ჯოყოლა თემისაგან. იგი მარტო დარჩა საკუთარ სიკეთესთან, საკუთარ კაცობასთან, საკუთარ ღირსებასთან. ვედარ გაუძლო ეულობას, მოძვეთაგან გარიყულობას. მარტოდმარტო შეებრძოლა ზვიადურის ძელების წასადებად მოსულ ხევსურთა ჯარს. ერთგულებას უმტკიცებდა (თვითონ უდიდესი ერთგულების მაგარებელი) სხვებს--სმლებით აკაფეს. ქისგებს, წყენისმაგურად, გაუხარდათ ეს ამბავი.

ამაზე დიდი გრატეცია რა არის ერისთვის, როცა ყველაზე გამორჩეულ, ერთგულ, პატიოსან შვილს უკლავენ; მას კი უხარია თავში მუშტის ცემის ნაცვლად. სიცოცხლეში ვერ მოუარეს ქისგებმა თავის გამორჩეულ ძეს, სიკვდილის მერე კი პატივების მაგიერად, მისი სულიც მიაკოვეს და მეუღლეს უფლება არ მისცეს, ქმრის ცხედარი სასაფლაოზე სხვების გვერდით დაეკრძალა. აქ შეიძლება იკითხონ, თემს რაღა ექნა? იგი თავის „თემობის წესს“ იტყუალო! მაგრამ საზოგადოების იმ წესს რა ვუთხრათ, რომელიც მენს საუკეთესო „სისხლსა და ხორცს“ ისე მოგაშორებს, შეგაძულებს და გაგიუცხოებს, მკვდარსაც არ დაგაგიორბინებს და მიწაშიც არ ჩაგაღებინებს.

ჯოყოლას მსგავსად ვერც ადამას უპატივებს სიცოცხლეში ქისგებმა. თავის უგვანო ქცევით, ადამიანური გულგრილობით იძულებული გახადეს, თავი მოეკლა. მერედა ვის? ქალური კლდეამოსილების, სათნოების, სიღამამის, პატივების და მშვენიერების განსახიერებას. ადამა ქისგეთის თვალი იყო და ეს თვალი თვითონ ამოიგლიჯა, მოიცილა, დაიბრძავა ამ ხალხმა. არც ადამას ღირსებია საფლავი. წყალმა წაიღო მისი უზადო სხეული; ამრიგად, მისი სულიც მიგოვებული აღმოჩნდა, ეს ყველაფერი იმდენად სულისშემძვრელი, მძიმე და გულისმტკივნეულია ვაყსათვის, რომ მისმა უსაზღვრო ძლიერმა, ნატიფმა და, რაც მთავარია, კეთილმა ფანტაზიამ სიკვდილის მერე გააცოცხლა ჯოყოლა, ადამა, ზვიადური. ეს სამი ადამიანი, პოეგის ღრმა რწმენით, იდილიას ჰქმნის რაინდობისას, ვაჟკაცობისას, შეგობრობისას, ურთიერთშეწყალებისას,--იდილიას, რომელიც ასე საჭიროა ყველასათვის, საჭიროა იმიტომ, რომ მათი გაუნხანს საკუთარი „შე“ სამყაროს და ამის შემეყოობით, ბოლოსდაბოლოს, მიხვდნენ, რომ ერთადერთი საბრუნავი კაცისა ამქვეყნად სიკეთის ქმნა და მისი შემეყოობით იმ სიღამამებში დამკვიდრებაა. ჩვენნი მშერისაგან, უშეკვისწილად, დაფარული რომაა და ხანდახან რომ ვამოგვიჩენს ვანგება.

(დასრულებულია)

II სტატიები

გაკეთებულ ერთ-ერთი მოსწავლე მასწავლებლის კომპლექსის საძღვრებს სიყვარულით...

1. ამბობენ და ეძიებენ დამოკიდებულებას „მწერ“ კითხვასთან

1.1. არასწორი (დედადამაკვირ) ვარიანტი მასწავლებელი ფიქრობს, რომ დაკავშირებულია მოსწავლეებმა დაინახონ მისი არაკომპეტენტობა...

1.2. სწორი (ადაპაციური) ვარიანტი: მასწავლებელი ფიქრობს, რომ ყოველმხრივ არაა და მასაც სრული უფლება აქვს არ იყოფეს...

შეაღიძვროს, იგუარაგროს ერთ მასწავლებელს, რომელიც თავს იწონებდა საკუთარი განსწავლულობით...

2. მასწავლებლის ქვეა „მწერ“ კითხვასთან მიმართებაში

2.1. არასწორი (პედაგოგიურად გამართლებული) ვარიანტი: ა) მასწავლებელი შემოთხვევითადაა აგრესიული და ცინიკური...

2.2. სწორი (პედაგოგიურად გამართლებული) ვარიანტი: მასწავლებელი პირდაპირ და გულწრფელად პასუხობს: „ეს საკითხი არ ვიცი“

2.1. არასწორი (პედაგოგიურად გამართლებული) ვარიანტი: მასწავლებელი აგრძელებს გაძევებული მოსწავლის ლანძღვას და შემდეგ თანაგრძობით მთელი კლასის ლანძღვებზე გადადის...

ექსტრემალური პედაგოგიური სიტუაციები და მათი დაძლევის გზების ფსიქოლოგიური ანალიზი

გულხსმირებამდე დაარწმუნებს და იმასაც დაანახევებს, რომ მათი მასწავლებელი, მიუხედავად იმისა ახალგაზრდაა...

III სტატიები

მასწავლებელი რთულ საკითხს ხსნის დიდი გარჯით, ცდილობს მოსწავლეები საკითხის არსში გაარკვიოს...

1. ამბობენ და ეძიებენ დამოკიდებულებას უგაქტობასთან

1.1. არასწორი (დედადამაკვირ) ვარიანტი: ა) მასწავლებელი ფიქრობს, რომ ამ სიტუაციაში მას პქონდა ყვირილის და შეურაცხყოფილი სიტყვების გამოყენების უფლება...

1.2. სწორი (ადაპაციური) ვარიანტი: მასწავლებელი ფიქრობს, რომ რაკი შეეცა, საჭიროა შეცდომის გამოსწორებაზე იფიქროს, ხოლო უკვე მომხდარის გამო-თვითგამართლება ან წუხილი ფუჭი გარჯაა...

2. მასწავლებლის ქვეა „უგაქტო გამოხტომის“ შემდეგ

2.1. არასწორი (პედაგოგიურად გამართლებული) ვარიანტი: მასწავლებელი აგრძელებს გაძევებული მოსწავლის ლანძღვას და შემდეგ თანაგრძობით მთელი კლასის ლანძღვებზე გადადის...

ნილ დროს მასწავლებელი ასეთ „თვითგამართლებას“ უთმობს, ხოლო დაწვეული საკითხის განხილვას ევლარ უბრუნდება...

2.2. სწორი (პედაგოგიური გამართლებული) ვარიანტი: მასწავლებელი კლასს მიმართავს: „ბავშვებო, მაპატიე, ავლელი და წონასწორობა დაკარგე, თქვენი ამხანაგე, რა თქმა უნდა, დასჯას იმსახურებს, მაგრამ არც ისეთი ცუდაა, როგორც ცხელ გულზე დავახასიათე...“

IV სტატიები

თხზულებაში თქმაზე „ყველაზე საინტერესო სასკოლო დღე“, მოსწავლემ აღწერა ორიოდე წლის წინათ სკოლაში მომხდარი ხანძარი...

1. ამბობენ და ეძიებენ დამოკიდებულებას „იღუვრად მიუღებელ“ თხზულებასთან დაკავშირებით

1.1. არასწორი (დედადამაკვირ) ვარიანტი: მასწავლებელი ფიქრობს, რომ თხზულებაში გადმოცემული ამრები იმდენად შეუწყნარებელია, რომ მოსწავლის აღმზრდელი-ლობაზე მეტყველებენ...

გორიკ სკოლის ხანძარი, თავის სიხარული დაუფარავად გადმოსცა ეგვიტა, მას ისე ძალიან სძულს სწავლა...

1.2. სწორი (ადაპაციური) ვარიანტი: მასწავლებელი ფიქრობს, რომ არაფერი უცნაური და გასაოცარი მოსწავლის ამრებში არაა, ხანძარი, რა თქმა უნდა, სამინულებია, მაგრამ ვერც იმას უბრუნოთ, რომ სტიქიის ნებისმიერი აზობოქრება ნამდვილად საინტერესო სახანაგია...

2. მასწავლებლის ქვეა „იღუვრად მიუღებელ“ თხზულებასთან დაკავშირებით

2.1. არასწორი (პედაგოგიურად გამართლებული) ვარიანტი: მასწავლებელი კლასის თანდასწრებით ვრცელ ნოტაციას უკითხავს მოსწავლეს სკოლის სიყვარულის, პატივისცემის, მასზე მზრუნველი ადამიანების (კერძოდ მასწავლებლების) შრომის დაფასების, სწავლის სიყვარულის და სხვა ისეთი თემების შესახებ...

2.2. სწორი (პედაგოგიურად გამართლებული) ვარიანტი: მასწავლებელი, კეთილმოსურნე გონით, აცნობს კლასს განსახილველ თხზულებას, როგორც ყველა-საგან განსაკუთრებულს თავისი შინაარსითაც და შესრულების ხარისხითაც...

2.2. სწორი (პედაგოგიურად გამართლებული) ვარიანტი: მასწავლებელი, კეთილმოსურნე გონით, აცნობს კლასს განსახილველ თხზულებას, როგორც ყველა-საგან განსაკუთრებულს თავისი შინაარსითაც და შესრულების ხარისხითაც...

რჩეული ქართველები

ღვაწლი ვალმოხდილი მამულიშვილისა

პროფესორმა ვალერიან რამიშვილმა იცოდა, რომ დედაენა ბავშვის გულისა და გონების ენაა, როგორც დიდა ილიამ ბრძანა: „უღვინო ბავშვის გონების გახსნა შეუძლებელია“. ამიტომ მთელი თავისი შეგნებული ცხოვრება მან მშობლიური ენის სწავლების მეცნიერული მეთოდის შექმნას მოახმარა. მდიდარი პრაქტიკული გამოცდილებისა და დაუცხრომელი მეცნიერული ძიების შედეგად შეიქმნა მისი ფუნდამენტური ნაშრომი „ქართული ენის სწავლების მეთოდისა“ პედაგოგიური ინსტიტუტების სტუდენტებისა და დაწყებითი კლასების ქართული ენის მასწავლებელთათვის. გაბედულად შეიძლება ითქვას, რომ ამ წიგნმა ებოჭა შექმნა ქართული მეთოდოლოგიის აზრისა და მეცნიერული მეთოდის განვითარების საქმეში.

ბატონი ვალერიანის მიერ კვლევის შედეგად მიღებული ყოველი დასკვნა და თეორიული დებულება უტყუარ მეცნიერულ არგუმენტებს ემყარება და ამიტომ აქვს დამაჯარებლობის დიდი ძალა. მიუხედავად ამისა, ამ დიდ მეცნიერს არასოდეს მოუხვევია თავს სხვისთვის პირადი შეხედულებები და სურვილები, პირიქით, მის აღტაცებასა და სიხარულს საზღვარი არ ჰქონდა, როცა კოლეგები და მოწაფეები პრობლემის გადაწყვეტისას განსხვავებულ ვარიანტს შესთავაზებდნენ, ასეთ დროს, საერთოდ ზომიერსა და დინჯს, კეთილ თვალში აუცილებლად აუცილებლობდა სიხარულის ნაპერწკალი და ვერც შინაგანი სიამაყის გრძობის დაფარვას ახერხებდა.

პედაგოგიური მოღვაწეობა, ახალგაზრდა მეცნიერ-პედაგოგთა აღზრდა ბატონი ვალერიანის ცხოვრების დიდი ნაწილი იყო. გრიგოლ ხანძთელის მსგავსად ეს დიდი ერისკაცი „არაყის უღებთა განსა შეიწინარებს“, არამედ „გამოცდის ყოველს ზედა კეთილსა საქმესა“... და თუ გონიერსა და ზნეუთის იპოვიდა, დაწყებულ საქმეს უდავოდ ბოლომდე მიჰყვანებდა, შემდეგაც ზრუნვასა და ყურადღებას არ აკლებდა, მათი ცხოვრებით ცხოვრობდა, ყველაფერი დაწვრილებით იცოდა, ვის რა უღობინდა, რა უჭირდა როგორც საზოგადოებრივ სარბილზე, ისე ოჯახში.

ბატონ ვალერიან რამიშვილის აღზრდილთა შორის მეც ერთთავანი ვარ, ალბათ, ვერც ვერასოდეს გადავიხიდი იმ დიდ ამავს, რომელიც ბატონმა ვალიკომ დამლა. მისგან მივიღე უდიდესი მეცნიერული და ადამიანური გაცვეთილები. სიკეთის თესვის დიდი უნარი, რომელიც ბატონ ვალიკოს ასე ღვითი ჰქონდა მომადლებული, და არც არავისთვის იშურებდა.

ამჟამად საქართველოში თითქმის არ არსებობს დაწყებითი, რვაწლიანი, საშუალო თუ უმაღლესი სკოლა, პედაგოგიური პროფესორის საშემსრულო კვლევითი დაწესებულება, სადაც პროფესორ ვალერიან რამიშვილის აღზრდილი სპეციალისტები არ მოღვაწეობდნენ მათივე მასწავლებლისათვის ჩვეული გულმოდგინებით, საქმის სიყვარულით, მომავალზე ზრუნვით.

მისი 350-ზე მეტი შრომა, უამრავი სასკოლო სახელმძღვანელო, სპეცკურსი, სპეცსემინარი, ასამდე ნაბეჭდი წიგნი პირველი კლასის „ღედა ენიდან“ დაწყებული და „ქართული ენის სწავლების მეთოდისა“ დამთავრებული—ამ სისტემის ისეთი ორგანული ნაწილებია, რომ ერთს მეორის კარგე ვერც კი წარმოიდგენ. დაწყებითი კლასებში ქართული ენის გრამატიკის ელემენტარულ საკითხთა სწავლების მეთოდის მწიგნობარ თეორიას რომ „ქართული ენის სწავლების მეთოდისაში“ იხილავთ, ბუნებრივია, იმ წიგნებით უნდა დასწავლო, რომლებიც ამ პრინციპების მიხედვითაა აგებული.

ბატონმა ვ. რამიშვილმა აცოცხლა იაკობ გოგებაშვილისეული მეთოდოლოგიური მემკვიდრეობა; ღვაწლმოსილმა მეცნიერმა კოლოსალური შრომა გასწია იაკობ გოგებაშვილის მეთოდოლოგიური მემკვიდრეობის შესწავლისა და გამომწვეურებისათვის. ამ სარბილზე მან გმირობა გვიჩვენა, რითაც ახალგაზრდებს გარდასულ ერის კაცთა ღვაწლის დაფასების, შესწავლისა და მოვლის ბრწყინვალე მაგალითი მისცა. დღეს განსაკუთრებით საჭიროა ბატონ ვალიკოს მსგავსი მამულიშვილები, რომლებმაც მთელი ცხოვრება ფუტკრისებურ შრომაში, სიკეთის თესვაში, მომავლის აღზრდასა და წარსულის დაფასებაში გაატარეს. აფერუმ, მათ ცხოვრებას, მაღლი მათ საქმესა და ნათელი მათ სულს.

პროფესორი მანანა მიქაძე

ლიც ბატონ ვალიკოს ასე ღვითი ჰქონდა მომადლებული, და არც არავისთვის იშურებდა. ამჟამად საქართველოში თითქმის არ არსებობს დაწყებითი, რვაწლიანი, საშუალო თუ უმაღლესი სკოლა, პედაგოგიური პროფესორის საშემსრულო კვლევითი დაწესებულება, სადაც პროფესორ ვალერიან რამიშვილის აღზრდილი სპეციალისტები არ მოღვაწეობდნენ მათივე მასწავლებლისათვის ჩვეული გულმოდგინებით, საქმის სიყვარულით, მომავალზე ზრუნვით.

მისი 350-ზე მეტი შრომა, უამრავი სასკოლო სახელმძღვანელო, სპეცკურსი, სპეცსემინარი, ასამდე ნაბეჭდი წიგნი პირველი კლასის „ღედა ენიდან“ დაწყებული და „ქართული ენის სწავლების მეთოდისა“ დამთავრებული—ამ სისტემის ისეთი ორგანული ნაწილებია, რომ ერთს მეორის კარგე ვერც კი წარმოიდგენ. დაწყებითი კლასებში ქართული ენის გრამატიკის ელემენტარულ საკითხთა სწავლების მეთოდის მწიგნობარ თეორიას რომ „ქართული ენის სწავლების მეთოდისაში“ იხილავთ, ბუნებრივია, იმ წიგნებით უნდა დასწავლო, რომლებიც ამ პრინციპების მიხედვითაა აგებული.

ბატონმა ვ. რამიშვილმა აცოცხლა იაკობ გოგებაშვილისეული მეთოდოლოგიური მემკვიდრეობა; ღვაწლმოსილმა მეცნიერმა კოლოსალური შრომა გასწია იაკობ გოგებაშვილის მეთოდოლოგიური მემკვიდრეობის შესწავლისა და გამომწვეურებისათვის. ამ სარბილზე მან გმირობა გვიჩვენა, რითაც ახალგაზრდებს გარდასულ ერის კაცთა ღვაწლის დაფასების, შესწავლისა და მოვლის ბრწყინვალე მაგალითი მისცა. დღეს განსაკუთრებით საჭიროა ბატონ ვალიკოს მსგავსი მამულიშვილები, რომლებმაც მთელი ცხოვრება ფუტკრისებურ შრომაში, სიკეთის თესვაში, მომავლის აღზრდასა და წარსულის დაფასებაში გაატარეს. აფერუმ, მათ ცხოვრებას, მაღლი მათ საქმესა და ნათელი მათ სულს.

პროფესორი მანანა მიქაძე

სწორმეტყველება

მესამე სუბიექტური პირის მხავლობის შესახებ

ძირითადად დასავლეთ საქართველოს მეტყველებაში მესამე სუბიექტური პირის მრავლობითობის—ნენ ნიშნის ნაცვლად გვხვდება —ენ: შეეჩვიენ, ამენებდენ, იზრდებოდენ, გაფითრდენ, მივიდენ...

თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმათა მიხედვით:

1) ინიანი და ენიანი ვნებით გვარის ზმნებში —ნენ უნდა დარჩეს წყვეტილის მრავლობითი რიცხვის მესამე პირში: დაიმაღლენ, დაესწრენ, დაიხილენ, იყვნენ, შეეჩვიენ, დაეწივნენ, მოეხივნენ, ეწვივნენ...

2) დ-ს შემდეგ (ფუძისეულია იგი თუ დროის მაწარმოებელი) როგორც უწყვეტელში, ისე I კავშირებითში, წყვეტილში, II კავშირებითში, II თურმეობითსა და III კავშირებითში—ყველგან უნდა იყოს —ნენ დაბოლოება, უნდა ითქვას და დაიწეროს:

აკეთებდნენ, ხატავდნენ, მოვიდნენ, დასახლდნენ, შეკითხებოდნენ. ეს წესი გავრცელდება თბება ტიპის დინამიკურ ზმნებზეც: დაიხინენ, გაქრინენ, გახმინენ... გაუწვივნენ, გასწვირობოდნენ...

აგრეთვე გარდამავალ ზმნას წყვეტილში მესამე სუბიექტური პირის ნიშნად მრავლობითში მოუღდის —ეს და არა —ენ:

Table with 2 columns: მცდარია: (გააკეთენ, დახატენ, დარგენ, შეამჩნიენ) and მართებულია: (გაკეთეს, დახატეს, დარგეს, შეამჩნიეს)

—ეს-ის ნაცვლად—ენ დასავლური დიალექტებისთვისაა დამახასიათებელი. ლოცნტი: რუსულან საღინამე

ქართული სკოლის წინაშე ბევრი პრობლემა დგას. ახლა ერთგვარ მოღვაწე კი იქცა აქამდე არსებული სახელმძღვანელოების კრიტიკა (თვით საუკეთესოც კი). ჩვენი თვითმზანი არ არის მხოლოდ საწინააღმდეგოს მტკიცება. განსხვავებული მოსაზრებები, განსხვავებული კვალიფიკაცია ამა თუ იმ მოვლენისა, დრომ, მოვლენების ახლებურმა ხედვამ მოიტანა. ეს კანონზომიერია. ეს არის და იქნება, ალბათ, შემდეგშიც. ყველასათვის ცნობილია, თუ რა დიდი როლი შეასრულა ჩვენი სახელოვანი

(ქალისად, ოქროსად, ჩემდამი, შეილის-თვის, ოქროსთვის) საზედო: ფუძე+ზე||სზე (იასამანზე, ოქროზე, მასზე) საშიდო ფუძე+ში||სში ეზოში, მასში თანაობითი ფუძე+სთან||თან: (ღვდასთან, ბავშვთან, მასთან) მიმართულებითი: ფუძე+კენ||ისკენ: (ქალისკენ, ჩემსკენ) თანამდევრობითი: ფუძე+სთან||თანავე||ისთანა||ისთანავე: (გათენებისთანავე)

ტამბინი მტუნჯაა ქაბთულში?

მეცნიერების შექმნილმა წიგნებმა თაობების აღზრდაში, მაგრამ არის ზოგიერთი პრობლემა, რომელიც სხვაგვარ ახსნას მოითხოვს. ასეთ საკითხად მიგვაჩინა ბრუნვის ნიშნის შერწყმული თანდებულები.

დაწყებითი: ფუძე+დან||-იდან (ეზოდან, მიოდან) თანსლებითი: ფუძე+თურთ||ითურთ: (ქალთურთ, თამაზითურთ) მიწვევითი: ფუძე+მდე||ამდე (სახლამდე, წყარომდე, ჩემამდე) წარმოდგენილ მოსაზრებაში

ცნობილია, რომ ქართულში თანდებული სახელს ყოველთვის ბოლოში ერთვის (დაერთვის 5 ბრუნვას) სპეციალურ ლიტერატურაში ხაზგასმულია, რომ ზოგიერთი თანდებულის დართვისას ბრუნვის ნიშანი ფონეტიკურად სახეცვლილია, ზოგან კი სულ იკარგება. ეს ქმნის საფუძველს, რომ სახელის ფუძეზე დართული ელემენტები მთლიანად ბრუნვის ნიშნად ჩაითვალოს, თუმცა აკ. შანიძის თვალსაზრისს ლოკალური ბრუნვის გამოყოფის შესახებ მოწინააღმდეგებებიც ჰყავს. აკად. არნ. ჩიქობავამ ეს კვალიფიკაცია არასწორად ჩათვალა. იგივე მოსაზრება აქვს პროფ. ზ. სარგველაძესაც.

ტერმინები შეიძლება საკამათო იყოს, მაგრამ, ჩვენი აზრით, თანამედროვე ქართული ენის სახელის ბრუნვის ასეთი მოდელირება გაცილებით მარტივად და ზუსტად შეიძლება იქნას წარმოდგენილი ყალიბების მიხედვით, ვიდრე ეს ტრადიციულ გრამატიკებშია. ამასთან, ქართული სამწიგნობრო ენის ბრუნვის სისტემის შესასწავლად, ეს გზა უფრო იოლი იქნება არამართი უცხოელთათვის, არამედ ქართველი მოსწავლეებისათვის.

პროფ. ტ. ფუტყარაძე კი თვლის, რომ შერწყმულ მორფემებად გავიზაროთ არა მხოლოდ ე.წ. ლოკალური ბრუნვის ნიშნები, არამედ ბრუნვის ნიშნებთან თანდებულმეორეთებულ სხვა ფორმებშიც, რის შედეგადაც შეიძლება ბრუნვები დაფოთორ გვუფად: მარტივი და რთული.

ლოცნტი მარინე მანარაშვილი

მონათვეთა დასახარებლად

ზოდის გახდა გარსმინ სპრისი ნებრეც მდის ცყვი?

„დიდოსტატის მარჯვენის“ პირველსავე თავში ფარსმან სპარსის შესახებ ნათქვამია, რომ „გიორგის მამას, ბაგრატ კურაპალატს ტყვედ ჰყვდა იგი, ვერ კიდევ სიყრმეში ჩამოყვანილი (სასვენი ნიშნები ტექსტისეულია. რ.დ.)

წინადადების თავისებური აღნაგობის გამო მოსწავლეებს ხშირად ისე ესმით, თითქოს სიყრმე ფარსმან სპარსს მიემართებოდეს, არადა, სხვა შემთხვევაში გარკვევითაა ნათქვამი, რომ ფარსმანმა მთელი სიცოცხლე უცხო ქვეყნებში ხეტიალს შეაღია.

„უკვე ხანში შესულს სამშობლო მოენატრა... დიდიმთან... ფარსმანი შეიპყრეს სამეფოს სპათა და დიღვეში ჩასვეს (თ. XXI). ასე გახდა იგი ბაგრატ III-ის ტყვე. აქედან გამომდინარე, ცხადია, რომ საანალიზო წინადადებაში სიყრმე მიემართება ბაგრატ მეფეს და არა ფარსმანს.

ბუნდოვანებას მძიმის არასწორი დასმა ბადებს. თუ ბაგრატ კურაპალატს, როგორც დანართს ორივე მხიდან მიძიმებით გამოყოფთ, წინადადებისეულ მეორეს მძიმეს კი მოვშლით, ფრაზა ასეთ სახეს მიიღებს: „გიორგის მამას, ბაგრატ კურაპალატს, ტყვედ ჰყვდა იგი ვერ კიდევ სიყრმეში ჩამოყვანილი. ამ შემთხვევაში წინადადება, მიუხედავად სიტყვათა არასტანდარტული რიგისა, აზრობრივად გაიმართება და სიტყვათა ურთიერთმიმართებაც უფრო მკაფიო გახდება.

როზა დვდარიანი

გაიმხვალის პოეზია

ბ ა ე ნ ა წ ა ს დ ე ს . . .

ჩვენს კულტურულმა კიდევ ერთხელ თვალსაზრისით უნდა განვიხილოთ...

კარგანა დღე და საბჭოთა საქმეს აცილებს...

დასაწყისშივე, რაბილად რომ ვთქვათ, გულსაღვლეა...

თანამემამულეს მათ შორის ხელოვნებისა და...

„ტრაგედია სინკარის გადაქარბებით“ „ადაშიანები...

„სიმონურა ვიკტორე“ „თამაში წაუვიდა და ქულა...

„ტენიკური ჯარბა“ „როგორც სოფლის მკვლევარები...

„საქმის გაუმჯობესების დღე ზარბუზისა“ „მეორე დროში“...

„გაგონებმა გარკვეულ წარმატებებს მიადგინა“ „დღევანდელი...

„ფორტების რეგისტრაცია იწარმოება“ „მანქანები უწყვეტად...

„თითქმის დამატებითი კრების საამქრო“ „ერის მომავალი...

„გაგონებმა გარკვეულ წარმატებებს მიადგინა“ „დღევანდელი...

„ფორტების რეგისტრაცია იწარმოება“ „მანქანები უწყვეტად...

„თითქმის დამატებითი კრების საამქრო“ „ერის მომავალი...

რესპუბლიკის მასშტაბით. საგანგაშოა ის მდგომარეობა...

საგანგაშოა ის, რომ ხშირად ქველბით სამხატვრო ავტორების...

ქართული პოლიტიკური ტერმინოლოგია კი საერთოდ ისეა...

ყოველივე ეს მათი ავტორების განათლებისა და მეტყველების...

დღემდე ვერ მოხერხდა სამხედრო ტერმინოლოგიის ქართულად...

ოფიცერთა და სამხედრო მოსამსახურეთა უმრავლესობა...

ქართულ ჯარში სწორი მეტყველებისა და მართლწერის თვალსაზრისით...

ჩვენს ქვეყანაში სხვადასხვა საბჭოთა მისიით მრავალი უცხოელი...

იციის ქართული, რაც თავისთავად არც დასაძახისია და არც...

საქმის მისავე ენაზე ვუთარგმნით, რასაც ვეკითხებით, ქართულ...

საქმის მისავე ენაზე ვუთარგმნით, რასაც ვეკითხებით, ქართულ...

საქმის მისავე ენაზე ვუთარგმნით, რასაც ვეკითხებით, ქართულ...

საქმის მისავე ენაზე ვუთარგმნით, რასაც ვეკითხებით, ქართულ...

საქმის მისავე ენაზე ვუთარგმნით, რასაც ვეკითხებით, ქართულ...

კორესპონდენტი იპონურ ენაზე ესაუბროს ქართულ სტუმარს?!

„ირლანდიელები პატარა ერია—სულ ოთხი მილიონი. მათი შინაგანი, სულიერი რეზისტენცია...

დრამატუბო კი იმაში მდგომარეობს, რომ ირლანდიელებმა...

ინგლისელი მათ თავზე არ ადგას როზგითა და სახაზავით...

ინგლისელი მათ თავზე არ ადგას როზგითა და სახაზავით...

ინგლისელი მათ თავზე არ ადგას როზგითა და სახაზავით...

მჩვენებელი საშუალებათა და ირლანდიელთა დივიჯია ეს კი არ...

ეს მაგალითი ბევრის მიმანიშნებელია, რაც დღევანდელ საქართველოში ხდება...

თვალში საცემია ის სავალალო მდგომარეობა, რომელიც შექმნილია...

„ენა საღვთო რამ არის, საზოგადო საკუთრება, მაგას კაცი...

„ენა საღვთო რამ არის, საზოგადო საკუთრება, მაგას კაცი...

„ენა საღვთო რამ არის, საზოგადო საკუთრება, მაგას კაცი...

„ენა საღვთო რამ არის, საზოგადო საკუთრება, მაგას კაცი...

გაიმხვალის პოეზია და მთავარი რედაქტორი ტარნაქაშვილი შოთა...

მოსწავლეთა საყურადღებოდ! ქართულ ენასა და ლიტერატურაში გამოცხადებული კონკურსის II წერითი ტური...

კროსვორდი 1-30 კვადრატების სტილი. 1. ჩაკმა დახურვის გაბატონებული სტილი...